

Ufficio Stampa della Provincia autonoma di Trento

Piazza Dante 15, 38122 Trento

Tel. 0461 494614 - Fax 0461 494615

uff.stampa@provincia.tn.it

COMUNICATO n. 767 del 03/04/2025

Ettlane di initziatîvan, übarhaup zo gedenkha di 500 djar von khempfar von pauarn in Tiról

“Schaung auz betar”, in Briksen di öffnung von Djar von Musee von Euregio 2025

[Cimbro] Toalnemmen un soin alle gelaich vorå in rècht: ditza hatta gevorst ’z djar 1525 dar Michael Gaismair, boda hatt gevüart di khempfar von pauarn in Tiról un Salzburg. Vünfhundart djar spetar, ’z Djar von Musee Euregio 2025 übarlekk aftz ditza nà in spruch “Schaung auz Betar” übar di sotziàln rècht un übar bazta bëkslt in di kamöüschaftn, durch di musee von Euregio Tiról-Südtiról-Trentino boda hám vorgelekk 31 projekte, ber alumma, ber pittnåndar pitt åndre, boda vüarn di laüt zo pinta daz sèll boz iz gest in di sèlln baitn djardar pittar stördja vo haüt zo tage.

Un pròpio in lånt boda hám ågeheft di khempfar von pauarn ’z djar 1525, dar Euregio Tiról-Südtiról-Trentino an såntzta atz 29 von lentz hatt ufitzièll offegetånt ’z Djar von Musee Euregio 2025. In Hofburg von Briksen, defatte, vorå ettlane institutzionàl vortretar un ploaz åndre laüt izta khent gezoaget dar programm boda vürlekk auzlegom un vil åndarz auz pa djar in alle drai di lendar von Euregio.

“Z iz gest eppaz gántz natürlich vor da tiolar vorsitzarung von Euregio vürleng projekte übar ’z djar boma gedenkht di khempfar von tiolar pauarn un di idee von Gaismair. Di musee boda nemmen toal soin gelånk zo pinta ditza pinn sèll boda vürkhint haüt zo tage in di ünsarn kamöüschaftn, mittarbat, zivil mut un klimatesche krise. Arbatante pittnåndar, soinsa gelånk zo giana übar di natzionàln grëntzan un übar di maurn boda soin in di khöpf von laüt o. Asó hatta khött dar vorsitzar von Euregio un vodar autonome Provìntz vo Poatzan ånemmante di initziatîf.

Dar zerimònie hatta genump toal dar asesór vor di kultùr vodar autonome Provìntz vo Tria, boda hatt khött, z soinz ettlane djar boma geat khödante ke – niamat mage tüan eppaz guatz lai alumma – un ke di laüt asó azpe di istituziongen arbatn mearar un pezzar balza arbatn pittnåndar: dar projèkt Djar von Musee von Euregio zoaget in konkrèt pròprio disa mittarbat boda vonan uantzegen tèma lekk au an programm pitt mearare initziativan gegruntet aftz printzipie un vèrt gehaltet guat vo alln.

Dar asesór vor di musee vodar autonome Provìntz vo Poatzan hatt khött vorgèllzgott alln in sèlln boda helvan zo macha raichar da kulturàl opfar von Euregio, Ünsar zil iz daz sèll zo macha a nètz boda pintet di musee. Pittnåndar saibar drå zo venna an platz drinn in Euregio boda di bizzschaft un di kultùr khemmen nèt lai zuargehaltet, ma da khemmen gemacht lem un soin lente.

Auz pan Djar von Musee von Euregio, di rècht, bia zo vürzovüarase in di zaitn vo krise bartn khemmen auzgeredet haltante kunt vo mearare prospektivan hèrta nà in spruch “schaung auz betar” bar soin gerüaft zo “überlega auz betar” balsipil bia ’z izta khent geschaft in di vorgånnatn djarhundart un bia ’z khinta geschaft haüt un baz bar mang tüan biar vor ünsar kamòüschaft, asó hatta khött dar vitze hauplåntsmånnvon Tiról.

In vuaz von tiolar bischofar Ivo Muser, dar vorsitzar vodar Stiftung Hofburg, dar Michael Mitterhofer hatt khött ke: “Z iz bichte vorstian, pròprio da in Hofburg vo Briksen, bazta iz vürkhent vor 500 djar asó zo

vorstiana pezzar bia über di gelaichegen argoméntn rècht, fraihait, vürvüarom von mensch, haüt khinta draugeredet".

Di fane von Djar von Musee hatt gemacht soi earsta tappa in Hofburg: aftaz baiz izta geschribet "Vorsbar...! Azpe musee vor di kamòuschaft! Aniagladar museo auz pan djar bart schraim soin spruch asó barta auzkhemmen a meldung pitt vil varm ma in da gelaichege zait untarschribet vo alln.

Dar Hofburg vo Brixen nimp toal in Djar von Musee pittar auzlegom "Intrusione - Sconvolgimento - Nuovo inizio". Pròpio vorå soin innret pinn vortretar vo alln in 31 setz boda nemmen toal, di istituzionál vortretar hám ufitzièll offegetånt 'Z Djar von Musee Euregio 2025, hakante da traditzionàl snur.

In da öffnung zerimonie hámso geredet über bia arbantate pittnåndar saitma gelånk zo sterchra di nétz zbisnen in musee auz von konfin von Euregio o un vo beln ruòl 'z hámda di musee z'arbata ume di stòrdja, dise untar soinz di vortretar von musee boda nemmen toal:

Tommaso Dossi (Palazzo Magnifica Comunità di Fiemme), Francesco Frizzera (Museo Storico Italiano della Guerra), Edith Hessenberger (Ötztal Museums), Martin Kofler (LUMEN/Museum Burg Heinfels/TAP), Michaela Stolte (Museo Civico e Multscher di Vipiteno).

Di projekte soin inngettoalt in sèks haup tème. "Di khempfar von pauarn" boma bart ren von sèll boda iz vürkhent vor 500 djar un über in Michael Gaismair. "Kolonialismus" boda, anvétze, bart ren vo auznützung un untardrukh, a tema boda sin haüt hått gevuntet bintsche platz in di musee von Euregio.

Vor bazta ågeat in tema ekolodjìa, zèrte musee süachan nå über di konsequentzan von sèll bobar tüan, nét lai azpe biar sèlbart ma überhaup azpe kamòuschaft. Andre vorsanen biz iz mearar perikolosat haltn hert odar volg. Di stòrege-kulturàl bëkslom in di arbat von pauarn soinz di teme vo "kultùr in übargång", anvétze mearare khlummane musee bartn kontàrn di sotziàln rècht odar unrècht in zboa prodjèkte augelekk von muséaln feroine.

Darzuar in auzlegom un in prodjèkte, di earstn drai sunta von herbestmånat ettlane musee bartn auleng spetzialege tage. Un no bartma mang hám didaktik matardjeldar vor studjént von 12 sin afte 18 djar boda bartn zuargem zo vorstiana di meararn sòrt zèchhait bodada soin gest in di stòrdja.

Zo bizzasan mearar iz genumma gian afte websait von Djar von Musee: 2025.euregio.info o su Instagram: @euregio_museum_museo.

Fotoservice un pildar von Euregio

Abenemmung un interviste [da](#)

Übarsetzt von Schaltarle vor di zung von Toalkamou vodar Zimbar Hoachebene

(cdt)